

primjere kao što je zadnji uzorak⁷ u novije vrijeme iznijeto mišljenje da bi ih trebalo pisati bez crtice.

6. Potrebno bi bilo ponovno razmotriti pisanje složenih pridjeva koji su »izvedeni od naporedno složenih imenica, tj. skupova naporedno upotrijebljenih imenica«, kojima se označava »jedan jedinstven pojam« i »kad označavaju nerazgraničivo dvojstvo osobine koja se njima kazuje«, kako je to formulirano u Pravopisu.⁸ U Belićevu pravopisu formulacija koja bi se odnosila na takve, odnosno neke od takvih primjera glasi: »Kod prideva je takođe jasno da se moraju pisati zajedno kada imaju zajednički nastavak, i pretstavljaju jedan pojam, tako da u njima jedan deo određuje drugi: *narodnooslobodilački, severoistočni, južnoslovenski, mrkožuti, novosadski, srpskohrvatski, čehoslovački, mnogopoštovani* i slično.«⁹ Odmah udara u oči da neki od navedenih primjera ne pripadaju u navedenu kategoriju s obzirom na tvrdnju »tako da u njima jedan deo određuje drugi« jer u pridjeva *severoistočni, srpskohrvatski, čehoslovački* jedan dio ne određuje drugi, nego su dijelovi u parataktičkom odnosu. Jedan stavak u Pravopisu iz 1960. g. koji se odnosi na isto pitanje također nije dobro formuliran: »Od složenog pridjeva *radikalsocijalistički* (ovako sastavljeno napisanog) treba razlikovati polusloženicu *radikal-socijalistički* (i *radikalno-socijalistički*), koja se piše s crticom između sastavnih dijelova onda kad označava nešto što je *radikalno* i *socijalističko* (*radikal-socijalistička*, odnosno *radikalno-socijalistička vlada*, tj. vlada radikala i socijalista) od onoga što je *radikalsocijalističko* (prema radikalni socijalisti).«¹⁰ Sami primjeri pisanja u redu su kao i pozivanje na sintagmu *radikalni socijalisti*, ali semantičko tumačenje nije: i ono što je radikalsocijalističko također je i radikalno i socijalističko, naravno u drugom značenju.

Navedene i slične nenavedene neodgovarajuće i loše formulacije navode nas da si postavimo pitanje je li riječ samo o neadekvatnim formulacijama ili je problem dublji, tj. u samim pravilima i načelima. Zbog toga ćemo razmotriti nekoliko uzoraka koji se odnose na kategorije pridjeva definiranih u navedenim citatima.

Uzimamo najprije kao primjer jedinicu *čakavskokajkavski*, gdje znak *x* znači da tu može doći crtica, a da se sastavni dijelovi mogu pisati i sastavljeno bez crtice, dakle *čakavsko-kajkavski* i *čakavskokajkavski*. U sintagmi *čakavskokajkavska granica* pridjev se odnosi na »jedan jedinstven pojam«,

⁷ Barić/Malić, n. dj., 253.

⁸ Pravopis hrvatskosrpskoga književnog jezika s pravopisnim rječnikom, Zagreb-Novisad, 1960, 77—78.

⁹ A. Belić, *Pravopis srpskohrvatskog književnog jezika*, Beograd, 1950, 31.

¹⁰ Str. 78.

ali ne označava »nerazgraničivo dvojestvo osobine« koja se njime kazuje. Pri odluci kako treba pisati takve primjere prevagnuo je drugi elemenat jer se takvi primjeri pišu s crticom, npr. *francusko-pruski rat*. Veoma je sličan primjer *savskoxdravsko međurječje*, gdje imamo i jedinstven pojam i »nerazgraničivo dvojestvo osobine«, pa bi ga, prema tome, trebalo pisati bez crtice. Međutim, ima li opravdanja da primjere *čakavskokajkavska granica* i *savskoxdravsko međurječje* pišemo različito?

Svakako, moguće je naći mnoge primjere gdje bi razlika bila, prema navedenim definicijama, utemeljena. Tako bi *čakavskokajkavski govori* bili isti govori koji su u isto vrijeme i čakavski i kajkavski, tzv. prijelazni ili sekundarno miješani govori, dok bi *čakavsko-kajkavski govori* bile dvije skupine govora od kojih su jedni čakavski, a drugi kajkavski. U pravopisima se za taj uzorak navodi primjer *Moravsko-vargarska dolina*, međutim formulacija za njega također nije besprijekorna: »U svim slučajevima gdje skupovi od dvaju ili više naporednih pridjeva označavaju jedan opći pojam, sastavljen od više razgraničenih pojmova, piše se crtica između sastavnih dijelova.¹¹«

Zbog navedenih poteškoća pri pisanju možda bi bilo dobro razmisliti ne bi li bilo bolje rješenje da se pridjevi koji su postali od »naporedno složenih imenica, tj. skupova naporedno upotrijebljenih imenica« uvijek pišu s crticom između sastavnih dijelova, a samo pridjevi koji su načinjeni od dijelova gdje jedan određuje drugi da se pišu sastavljeno. Gubitak obavijestnosti bio bi manji od koristi koja bi se dobila pojednostavljanjem i olakšanjem pisanja. Ako se pak ostane pri dosadašnjem dvojakom pisanju već prema tome na kakav se pojam pridjev odnosi — formulacije pravila potrebno je poboljšati, pojednostaviti.

Zusammenfassung

Im Artikel werden sechs Einzelheiten aus der Problematik der Getrennt- und Zusammenschreibung besprochen.

1. Es wird vorgeschlagen, daß die Zusammensetzungen mit einem gemeinsamen Teil beim Aufzählen gekürzt geschrieben werden.

2. Die Konstruktionen mit einem Buchstaben an erster Stelle sollten wie bis jetzt mit einem Verbindungsstrich geschrieben werden und nicht ohne ihn, wie es vorgeschlagen wurde.

3. Durch verschiedene Schreibung sollte man zwei Arten von den Konstruktionen mit einem Buchstaben unterscheiden, und zwar: (a) Termina — feste Konstruktionen mit dem Buchstaben an erster Stelle und (b) vorläufige Syntagmen — mit dem Buchstaben an zweiter Stelle.

4. Man sollte bestimmen, wie die chemischen Einigungen mit der komplizierten Struktur, z. B. Medikamenten geschrieben werden. Es wird vorgeschlagen, daß man zwischen den Benennungen einzelner Elemente ein Strich setzt, und daß zum Veranschauligen der Struktur unterschiedliche Klammern verwendet werden.

¹¹ Isto.

5. Die langen unübersichtlichen Zusammensetzungen sollte man auch mit einem Strich an der geeigneten Stelle schreiben.

6. Die zusammengesetzten Adjektiva, die von den koordinierend verwendeten Substantiven abgeleitet sind, sollte ohne Rücksicht darauf, auf was für einen Begriff sie sich beziehen, man mit dem Verbindungsstrich schreiben.

PITANJA I ODGOVORI

O NEKIM NAVODNIM SINTAKTIČKIM POGREŠKAMA U VEZI S GLAGOLOM TREBATI

Uredništvo »Jezika« primilo je u posljednje vrijeme nekoliko dopisa svojih čitatelja u kojima se traže odgovori na neka pitanja u vezi s uporabom glagola *trebati*. Tako A. J., srednjoškolar iz Viškovaca, pita da li je ispravna konstrukcija *Treba da pišem ili Trebam pisati*. G. P. iz Beograda postavlja slično pitanje (navodi sedam alternativnih primjera), a zanima ga također ima li u vezi s tim pitanjem kakvih razlika između *ijekavštine* i *ekavštine*.

Ako zavirimo u naše jezičnosavjetničke priručnike ili pročitatmo neke posebne osvrtne o sintaktičkoj upotrebi glagola *trebati*, odgovor na postavljeno pitanje izgledat će, barem u prvi mah, prilično jednostavan. Naći ćemo, naime, na preporuke prema kojima glagol *trebati*, kad znači »morati«, valja upotrebljavati samo u bezličnoj formi.

Na osnovi toga odgovor na pitanje čitatelja A. J. glasilo bi: ispravno je *Treba da pišem*, a konstrukcija *Trebam pisati* i njoj slične sintaktički su pogrešne.

Ali kako navedena preporuka, iako se već odavno ponavlja, nije u praksi dala gotovo nikakvih rezultata (to se može zaključiti i po pristiglim dopisima iako čitatelji u njima ne iznose svoja mišljenja) i kako, što više, navedene, »sintaktičke pogrešne« konstrukcije postaju sve češće, smatram da je korisno osvrnuti se još jedanput i na »pogreške« i na mišljenja koja su u vezi s njima iznesena.

No prije toga navest ću samo nekoliko primjera koji će jasno osvijetliti tvrdnju da se spomenute »pogreške« uporno ponavljaju i pored toga što baš one predstavljaju jednu od glavnih »cveba« naših vrijednih lektora:

*Treba*o si je *zatvoriti*, pa onda *izvesti* sve što želiš, a ne javno *prošiti*.

Mirko Božić, Drame, MH, Zagreb, 1960., str. 18.

Kad *trebaš* za svog oca *uloviti* Maltu da primiš vremenski izvještaj, to ti rijetko uspije.

Joža Horvat, U susret pučini, »Forum« 1—2, 1972., str. 35.

Nije ostao ni kamen na kamenu

Ograda koje su nas *trebale* *sprječiti*

Slavko Mihalić, Izabrane pjesme, Zagreb, 1966., str. 64.

Trebam mu vječno *biti* zahvalan

N. Simić, Braća i kumiri, str. 154.

Kad zakunjam, *trebam* se samo na ležaj *prevrnuti*.

A. Nametak

Primjera navodno krive uporabe glagola *trebati* možemo naći čak i u djelima lingvista; na primjer:

Pokrajinska vlada imenovala je 1820. i komisiju koja je *trebala reformirati* latiničku grafiju ...

Z. Vince, Putovima hrvatskog književnog jezika, Zagreb, 1978., str. 131.

Primjera bi se, bez posebnog napora, moglo naći još mnogo u svim funkcionalnim stilovima hrvatskog književnog jezika i u svim vrstama tekstova (pogotovo novinskih),

ali su i navedeni, vjerujem, dovoljni za ono što sam njima htio ilustrirati.

Na sintaktičku upotrebu glagola *trebati* osvrnuo se još 1924. godine Tomo Maretić. U svom »Hrvatskom ili srpskom jezičnom savjetniku« napisao je kako misli da je provincijalno kad se taj glagol u značenju »morati« upotrebljava kao i drugi glagoli koji imaju oba broja i sva tri lica«. Smatra stoga da je bolje: *Ti treba da odeš* i *Ne treba vam onamo ići* nego *Ti trebaš da odeš* (konstrukciju *Ti trebaš otići* i ne spominje) i *Vi ne trebate onamo ići*.¹

I u Vidovićevom savjetničkom priručniku² čitamo kako su pogrešne konstrukcije: *Ta zakovica treba biti pričvršćena na drugom dijelu* i *Zadaću trebate napisati za sutra*.

Slično je, iako u nešto blažem obliku, i u najnovijem jezičnom savjetniku³. Tamo se naime navodi da lična upotreba glagola *trebati* u značenju »morati« »prodire sve više i u pisani jezik«, ali da nije općenito prihvaćena, pa se ponavlja savjet kakav nalazimo i u Maretića.

I u posebnim se osvrtima ponavljaju mišljenja prema kojima je lična upotreba glagola *trebati*, kad »znači nešto više nego valja i nešto manje nego mora«, nenovoštokavska osobina (spominju se stariji štokavski govori, miješani krajevi, pokrajinske i dijalektalne osobine).⁴

Moglo bi se možda dopustiti da je ta osobina pokrajinska, tj. da je susrećemo samo u nekim krajevima (iako ni to, koliko znam, ne odgovara stvarnom stanju), ali se ne bismo mogli složiti s tvrdnjom da je (samo) nenovoštokavska. Roden sam u novoštokavskom području, ali sam već izmalena slušao i govorio gotovo isključivo: *Trebam ići u školu*, a ne: *Treba da idem u školu*.

¹ Zagreb, 1924, str. 137.

² R. Vidović, *Kako valja — kako ne valja pisati*, Zagreb, 1969, str. 175.

³ S. Pavešić i drugi, *Jezični savjetnik s gramatičkom*, Zagreb, 1971, str. 287.

⁴ *Književni jezik u teoriji i praksi*, Zagreb, 1965, str. 396—398.

Tvrdnju da je spomenuta osobina nenovoštokavska trebalo je stoga potkrijepiti i kakvim konkretnim podatkom (koji nenovoštokavski govor? koja pokrajina? koji dijalekt?).

Osim toga, u vezi s ovom problematikom spominje se i *potpuna* bezlična upotreba glagola *trebati* (npr. *Treba čuvati zdravlje*).⁵ Takva formulacija podrazumijeva i postojanje *nepotpune*, nekakve »bezlično-lične« upotrebe. Nju bismo, eventualno, nalazili u konstrukcijama kod kojih »se određeno zna tko treba da što radi«.

Meni se međutim čini da bezlična upotreba glagolâ, gdje god se javlja, može biti *samo potpuna*. Pretpostavimo li i kompromisno rješenje, onda o »ličnosti« i bezličnosti ne možemo ni govoriti kao o posebnim kategorijama. Smatram stoga da upotreba glagola *trebati* nije nimalo »bezličnija« u konstrukciji *Treba čuvati zdravlje* nego u konstrukcijama *Treba da se čuva zdravlje* ili čak *Treba da čuvaš zdravlje*. Razlika se među tim konstrukcijama ne sastoji u različitoj uporabi glagola *trebati*, nego je strukturne naravi. Prva je konstrukcija nesložena, a druga zavisno složena i to tako da joj je zavisni dio ličan, a nezavisni bezličan.

Ako se zavisni dio konstrukcije (rečeni-ce) zamijeni infinitivom, onda taj infinitiv »prisiljava bezlični glagol da prjede u lični«. Međutim, naši su kodifikatori smatrali da se takva preoblika ne može dopustiti u standardu jer bi tada, navodno, »došlo do ukrštanja suprotnih značenja potrebovati i morati«.

Prije svega, teško je razumjeti po čemu su ta značenja baš *suprotna*. Ne čini mi se, na primjer, da postoji značenjska suprotnost u slijedećim konstrukcijama (time, naravno, ne tvrdim da su one istoznačne niti me zanima u ovom trenutku njihov status sa stanovišta norme):

⁵ U tom su slučaju, navodno, vršitelji radnje »svi, znani i neznani«.

- a) *Treba da trčimo.*
- b) *Trebamo trčati.*
- c) *Treba nam trčanja/trčanje.*
- d) *Trebamo trčanja/trčanje.*

Tvrdim, nadalje, da do ukrštanja spomenutih dvaju značenja ne dolazi. U konstrukciji *Trebam čuvati zdravlje* glagol *trebati* ne znači »potrebovati«, »biti potreban«, »nužtig sein« i to zato što se on u tom značenju regira ili s dativom, kad je neprelazan (npr. *Trebale su mi knjige*), ili s akuzativom/genitivom, kad je prelazan (npr. *Trebao sam knjige/knjiga*), a ne s infinitivom. Kad se regira s infinitivom, on uvijek ima »ono drugo« značenje (tj. »morati« ili »nešto više nego valja i nešto manje nego mora«) bez obzira na to dolazi li u ličnoj ili bezličnoj formi. Naime, takvo značenje ovaj glagol ima kad god se regira s kakvim glagolskim oblikom jer on u takvim sintaktičkim konstrukcijama funkcionira kao »modalan« i/ili tzv. »glagol nepotpuna značenja«. S druge strane, ako se regira s imenskim oblicima, ima uvijek »potpuno značenje« i to opet bez obzira na to upotrebljava li se u ličnoj ili bezličnoj formi (npr. *Treba kruha* i *Trebamo kruha*).

Smatram da se na osnovi prethodnog razmatranja može zaključiti slijedeće: ako je »ukrštanje« značenja glavni (ili čak i jedini) razlog preskriptivnom zahvatu u vezi s uporabom glagola *trebati*, onda takav zahvat nema opravdanja.

Što više, dosljedno pridržavanje spomenutog savjeta dovodi katkad do stvaranja sintaktički nekorektnih konstrukcija. To se posebno odnosi na konstrukcije u kojima označitelj vršioea radnje dolazi na prvo mjesto, (što je u literaturi također zabilježeno) jer u njima često može doći do kongruencijske zbrke.

Čini se međutim da u takvim konstrukcijama ima još nešto što je važnije od narušavanja kongruencije.

Konstrukcija *Žena je trebalo da donese mlijeko* po mom je mišljenju nekorektna i to ne (samo) zbog nekongruentnosti (ta-

kva »nekongruentnost« postoji i u inače korektnoj konstrukciji *Trebalo je da žena donese mlijeko*; razlika je samo u redu riječi) nego zato što se takvim permutiranjem komponenata glavni dio subordinirane konstrukcije (rečenice) smješta unutar zavisnog, a takve preoblike nisu strukturno »zakonite« i ne susreću se u drugim zavisno složenim konstrukcijama⁶ (preoblike kojima se zavisni dio uvrštava unutar nezavisnog sasvim su obične i relativno česte).

Neodrživost ovakvih konstrukcija jasno će se uočiti ako u spomenutoj promijenimo lice ili broj, a pogotovo ako promijenimo oboje (naime, u gornjoj konstrukciji nalazimo nekongruentnost samo u rodu):

* *Ja je trebalo da donesem mlijeko.*

* *Žena je trebalo da donese mlijeko.*

* *Mi je trebalo da donesemo mlijeko.*

Prema tome, preoblika kojom subjekt zavisnog dijela zavisno složene konstrukcije premještamo na prvo mjesto moguća je pod uvjetom da i bezlični glagol *trebati* preobličimo u lični, a time i zavisno složenu konstrukciju u nesloženu.

Ovo uam razmatranje može pomoći i u traženju odgovora na eventualno pitanje: zbog čega je uopće došlo do toga da se glagol *trebati* i kad znači »morati« počne upotrebljavati i u ličnoj formi? Opisane se preoblike svakako mogu smatrati jednim od glavnih razloga.⁷

Potrebno je, međutim, postaviti i pitanje korektnosti konstrukcije *Žena trebalo je da donese mlijeko* i njoj sličnih. Na

⁶ Nije, na primjer, moguće: *Budući da ste došli, niste nas našli, prije zakazanog vremena* i sl.

⁷ Uostalom, glagol je *trebati* i inače povijega postanja. Razvio se iz bezličnog izraza *trijeba je* koji nalazimo, na primjer, još i u Držićevu »Dundu Maruju«: »*Trijeba je bit pacijent ...*«

osnovi prethodnog izlaganja valjalo bi zaključiti da su i takve konstrukcije neko-rektne jer je i u njima nezavisni dio uvršten unutar zavisnog. Međutim, kako se radi o specifičnoj vrsti složenih konstrukcija (u kojima su glavni dijelovi ustaljeni modalni izrazi *treba da*, *trebalo je da*, *trebat će da*), mislim da se može dopustiti preoblika kojom se takvi izrazi smještaju iza označitelja vršioca radnje. Dakle, i konstrukcija *Žena trebalo je da donese mlijeko* bila bi korektna, ali zbog navedenih osobina, stilski izrazito obilježena s obzirom na konstrukcije:

Trebalo je da žena donese mlijeko.
Žena je trebala donijeti mlijeko.
*Žena je trebala da donese mlijeko.*⁸

Na osnovi prethodnih razmatranja može-mo zaključiti:

⁸ Ova posljednja običnija je u istočnoj varijanti (u njoj se infinitiv češće zamjenjuje konstrukcijama sa *da* nego u zapadnoj). To bi ujedno bio i odgovor na pogrešno postavljeno pitanje čitatelja iz Beograda. Ne radi se naime o razlici između ijekavštine i ekavštine, nego o razlici između zapadne i istočne varijante standardne novoštokavštine.

1. Glagol *trebati* u značenju »morati« može se upotrebljavati i u bezličnoj i u ličnoj formi (razumljivo, s različitim stupnjem stilske (ne)obilježnosti zavisno od funkcionalnog stila).

Dakle: *Treba da radim* i *Trebam raditi*.

2. Ako se bezlični oblik toga glagola nađe unutar zavisnog dijela zavisno složene konstrukcije, onda se on tu ili zadržava kao petrificirani modalni izraz (i u tom je slučaju čitava konstrukcija izrazito stilski obilježena) ili se transformira u ličan, a time i ta konstrukcija u nesloženu (proširenu rečenicu).

Dakle: *Sestra trebalo je da napiše zadatak* i *Sestra je trebala napisati zadatak*. Eventualno i: *Sestra je trebala da napiše zadatak* (v. bilj. 8), ali ne: *Sestra je trebalo da napiše zadatak*.

3. Kad glagol *trebati* u značenju »morati« dolazi u ličnim oblicima, kao njegovoj »dopunici« treba dati prednost infinitivu pred oblicima sa *da* jer su takvi oblici zalihosni (obavijest o licu sadržana je u odgovarajućem obliku glagola *trebati*) i jer je u hrvatskom jeziku i inače takav uzus.

Bolje je stoga: *Vi ste trebali doći* nego *Vi ste trebali da dođete*.

Ivo Pranjković

POZNAJEMO LI SVOJ JEZIK?

ZAŠTO SE KAŽE: NAĆI SE U NEBRANU GROŽĐU?

Što taj frazeologizam zapravo znači, mislim da zna gotovo svatko. Znači: naći se u neugodnom, neugodnom položaju, dospjeti u nepriliku. Zašto se tako kaže, teže je reći. Pitao sam mnoge, ali odgovora nisu znali.

Kad se promatra sam frazeologizam, vidi se da mu je struktura prilično čvrsta. Riječ grožđe ne može se zamijeniti ni šljivama, jabukama, kruškama ni kukuruzom, jedino

u pridjevu mogu biti neke inačice: *u nebranu/neobranu*. Za upotrebu određenog ili neodređenog oblika, *u nebranu/u nebranom*, vrijedi ono što se općenito u gramatikama kaže o upotrebi tih oblika.

Što se tiče podrijetla, rječnici pokazuju da se taj izraz nalazi još u makedonskom i bugarskom jeziku: *se najde vo nebrano (lozje)* (mak.), *čuvstvuvam se kato v nebrano loze* (bng.). U ostalim ga slavenskim i neslavenskim jezicima, čini se, nema. Po tome bismo mogli zaključiti da je to južnoslavenski frazeologizam područ-

ja za koje je vinova loza karakteristična ratarska kultura.

Kao što ga upotrebljavaju narodi koji uzgajaju vinograde, tako će i njegovo značenje znati oni koji imaju prasniji odnos s vinogradima.

Grožde je sladak, plemenit i cijenjen plod, napast velika za svakoga prolaznika. A da svaki prolaznik zadovolji svoju želju, šteta bi za vlasnika bila velika. Zato se vinogradi u mnogim krajevima čuvaju, a čuvari čak imaju i posebno ime: pudari. Tuđinac u vinograd ne smije zalaziti sve do berbe. Sloboda nastaje tek kad se vinogradi oberu. I pažljiv berač ostavi pokoji grozd skriven u lišću, a kamoli neće nepažljiv, a neki i namjerno ostavljaju. Kasnije svaka boba pobuđuje radost. Što je duže na trsu, to je slada. Pabirčar se slobodno kreće požutjelim vinogradima kao svojim carstvom. Iznenada se može naći u nebranu grožđu: pokoji vinogradar ostavi grožde na trsu da bude slade, a vino jače. Ali kad su ostali vinogradi obrani, neobrano se grožde bolje čuva i onaj koji u njega veselo, bezbrižno zaluta, ne osjeća se ugodno. Svakoga trena iz svakoga kutka može banuti pudar kao na namjernoga kradljivca.

Ovdje možemo pričanje prekinuti. Sad znamo zašto *naći se u nebranu grožđu* znači *naći se u neugodnu položaju*, zašto se grožde ne može zamijeniti šljivama, kruškama, jabukama ni kukuruzom. Ništa

se tako ne čuva kao grožde i ni u šta se tako veselo ne ide u pabirčenje.

Kad se sve to zna, može li se reći da smo time što i jezično bogatiji. Mislim da može. Sad nam je taj frazeologizam puniji, nabijeniji sadržajem jer znamo i životnu stvarnost iz koje je ponikao. Time nam postaje i prasniji. I sigurniji je od samovoljnih promjena. Ne može se dobro poznavati i njegovati jezik ako se ne pozna je i stvarnost na koju se odnosi.

Spomenuo sam da se uz *u nebranu grožđu* javlja i *u neobranu grožđu*. Općenito je prvo, a drugo sam našao u *Bosanskom grbu* Tomislava Ladana:

Kad se ono bijaše bilo moglo lajati javnije, on se izlajavao na sva pasja priskakala, ne štedeći nikoga, osim svojega, jer se to od njega u njegovoj mladosti tražilo & jer je njegovim zaštitnicima + promicateljima upravo to i trebalo. Kad se onda vrijeme izmijenilo & kad je pjesma hvalebnica imala zamijeniti opadački lajež, našao se u neobranu grožđu ... (Zagreb, 1975, str. 252.)

Ladan je književnik razmikač granica hrvatskom književnom jeziku, ali da je iz vinogradarskoga kraja, mislim da ovu ustaljenu frazu ne bi mijenjao. Znao bi da se opasnije naći u nebranu, nego u branu, ali neobranu grožđu. Nebrano je svetije i opasnost veća.

Stjepan Babić

ZAPAZENO

AKO JE ISTINA

Najprije je otišla riječ učitelj, sad odlazi riječ škola, a sutra će vjerovatno otići i riječ dak. Što će ostati?

Kadgod pada kiša, kao sada, mislim na ono što je prošlo. I na riječi kojih više

nema. Kad pada kiša, uhvatim se kako premećem davno odložene papire ...

Ne, ne valja, htio sam samo reći da sam jutros gotovo slučajno nabasao na pjesmu Crnogorca Jevrema Brkovića »Mrtve riječi«. Izrezao sam je u prosincu prošle godine iz beogradskih »Književnih novina« (br.